

# ابزاری اثربخش برای توسعه‌ی سوادخواندن

معصومه حبیب پور

## ◆ ازوپ در کلاس درس

(بازی‌ها، فعالیت‌ها و پژوهش‌های خلاقیت‌محور بر مبنای تمثیل‌ها و افسانه‌های ازوپ برای توسعه‌ی سواد خواندن در میان دانش‌آموزان دبستانی)

◆ مؤلف: مرتضی مجدفر

◆ ۱۰۰ صفحه، مصور، ۲۵۰۰ تومان.

◆ نشر امروز، تهران (۱۸ و ۱۷/۴۵۲۱۷-۸۸۳-۰۲۱)

خوانندگان محترم حتماً به یاد دارند که در سال تحصیلی گذشته، سلسله‌مطالبی توسط سردبیر در مجله به نگارش درمی‌آمد که با عنوان کلی «ازوپ در کلاس درس» منتشر می‌شد. در این مجموعه مطالب، مؤلف به دنبال آن بود با بهره‌گیری از تمثیل‌های ماندگار و افسانه‌های ازوپ، داستان‌سرایی کلاسیک یونان، متن و تمرینی مدرسه‌ای برای توسعه‌ی سواد خواندن در میان دانش‌آموزان ایرانی به دست دهد. این مجموعه مطالب، اکنون پس از انتشار در مجله و با بازخوردهای اصلاحی و مثبتی که آموزگاران به محتوای آن ابراز داشته‌اند، در هیئتی شکیل و به صورت کتابی مستقل، به بازار نشر کتاب‌های آموزشی ارائه شده است.

شیوه‌ی کار مؤلف در این کتاب (و از قرار معلوم، جلد‌های بعدی که تا ده عنوان پیش‌بینی شده است)، چنین است که ابتدا متنی از افسانه یا تمثیل را در نظر گرفته و روایت‌های متفاوت آن را با نسخه‌های گوناگون موجود بررسی کرده است که در این میان، متن موجود در مجموعه‌ی ۱۰۰ جلد چاپ شده توسط

معلم آن درس، درباره‌ی گذشته و حال و آینده‌ی احتمالی موضوع و ماده‌ی درسی خود، مطالعه‌ی وسیع و معتبری کرده و درباره‌ی آن‌ها مشخصاً اندیشیده باشیم تا در کلاس، با دست پر، یعنی یادداشت‌های لازم، حاضر شده باشیم. ضمناً منابع معتبر موجود را در مورد همین ماده و موضوع درسی که خود قبلاً مطالعه کرده‌ایم و تأیید می‌کنیم، به دانش‌آموزان و دانشجویان معرفی کنیم.

## پرسش‌هایی احتمالی از این گونه:

۱. اکنون در جامعه، به‌ویژه مدارس ما، این علم چگونه مطرح می‌شود؟ چه مسائل یا مطالبی را دربر دارد؟ بود و نبود آن در وضع عمومی جامعه و جهان امروز چگونه است؟ و چرا؟
۲. این علم در مدارس ما چگونه تدریس می‌شود؟ گرایش معلم و محصل نسبت به آن و یادگیری آن چگونه است؟
۳. آیا معلم ما در تدریس مطلوب آن ماده و موضوع درسی و محصلان ما در یادگیری آن، توفیق لازم را دارند؟ چگونه؟ و چرا؟
۴. این علم با سایر علوم و معارف مطرح شده در جامعه‌ی ما ارتباط دارد؟ از چه لحاظ؟ چگونه؟ و چرا؟
۵. چه کسانی و چه مراکزی اکنون در جامعه جهان در حوزه‌ی این علم کار می‌کنند؟ به چه یافته‌های نوینی دست یافته‌اند؟ و امروز چگونه و چقدر این یافته‌ها در جامعه‌ی آموزشی ما مطرح هستند؟
۶. این شاخه از علوم و معارف در آینده‌ی متغیر و متحول جهان، چه وضعی، احتمالاً خواهد داشت؟ گسترش بیش‌تری خواهد یافت؟ کنار گذاشته خواهد شد؟ احیاناً چه افزایش کاهشی خواهد یافت؟
۷. در آینده‌ی هر چند احتمالی این دنیای به سرعت و شدت در حال تغییر و تحول، و غالباً غیرقابل پیش‌بینی و غیرقابل کنترل، چه شاخه‌های نوینی در این ماده و موضوع درسی ما پیدا خواهند شد؟ و چه قدر و چگونه به سلامت زندگی انسان کمک خواهند کرد؟
۸. محدوددهی این ماده درسی در نظام آموزش-پرورش کشور ما چگونه است؟ و چرا؟
۹. در مراحل گوناگون آموزشی، این علم در نظام آموزشی ما چگونه تدریس می‌شود؟ یا چگونه باید تدریس شود؟
۱۰. آیا آموزش این علم (مورد تدریس) به رشد و گسترش تفکر علمی در دانش‌آموزان و دانشجویان کمک می‌کند؟ چگونه؟
۱۱. جایگاه این شاخه‌ی علمی در رابطه با سایر موارد درسی این کلاس کجا و چگونه است؟
۱۲. چه منابعی معتبری به زبان فارسی داریم؟ و آیا کتاب‌خانه‌ی مدرسه از این لحاظ غنی است؟



## ادبیات کودکان

مؤلف: دکتر علی اکبر شعاری نژاد

ناشر: اطلاعات، تهران (۲۹۹۹۳۲۴۲-۰۲۱)

نوبت چاپ: بیست و ششم، ۱۳۸۸

قیمت: ۲۴۰۰ تومان، ۳۰۸ صفحه

عشق، جرئت، خلاقیت و توان برقراری ارتباط کلامی، و اطلاعات نویسنده‌گان و مربیان است که زنده و پویا بودن «ادبیات کودکان» را نشان می‌دهد.

بیست و ششمین چاپ کتاب ادبیات کودکان، ما را با این نوع ادبی، در قرن ۲۱ آشنا می‌کند.

دکتر شعاری نژاد در این کتاب می‌گوید: «کودک، جامع‌ترین، کامل‌ترین و معتبرترین کتاب روان‌شناسی کودک و زبان و ادبیات کودک و فلسفه است.»

این کتاب در ده فصل و با ویرایش جدید، به حرمت زندگی، سرگذشت، مهارت خواندن در کودکان، انتخاب کتاب و چند داستان (قصه) مفید و با سه پیش‌گفتار از چاپ‌های دیگر، به این ویژگی‌ها نیز می‌پردازد که: کودک بدون هیچ دلیل خاصی، شاد و امیدوار است. دقیقه‌ای از اوقات بیداری خود را بیهوده نمی‌گذراند و تشنه‌ی هر چیز نو است. بنابراین، به بزرگ‌ترها می‌گوید از من یاد بگیرید که نگران نباشید، صریح و صدیق باشید.

فصل دوم با این عنوان مطرح می‌شود: «ادبیات کودکان و نوجوانان. تربیت یعنی برقرار کردن ارتباط کلامی.» و بی‌آن‌که بخواهیم ناگاه چشم ما برمی‌خورد به این‌که واژه‌ها پا ندارند، اما راه می‌روند.

نوشتن برای کودکان و نوجوانان، مسئولیتی است بس بزرگ و آدمی در سراسر حیاتش با کلام زندگی می‌کند و تمدن و فرهنگش عمدتاً به آن بستگی دارد.

وزارت آموزش و پرورش جمهوری آذربایجان اصل قرار گرفته است. پس از پدید آمدن متن افسانه یا تمثیل، واژگان و محتوای آن با کتاب‌های بخوانیم و بنویسیم پایه‌های چهارم و پنجم ابتدایی تطبیق داده شده و با این دو پایه هم‌سان‌سازی شده است. آن‌گاه براساس متن، دو دسته تمرین و فعالیت‌های پژوهشی خلاقیت‌محور برای هر داستان طراحی شده و در پایان هر یک آورده شده است.

در این کتاب، ابتدا مؤلف در سخنی با آموزگاران، پدران و مادران، در مورد توسعه‌ی سواد خواندن صحبت می‌کند و ضمن اشاره به جایگاه کشورمان در آزمون جهانی پرلز، از تلاش‌های چند سال اخیر و فعالیت‌های خوب آموزگاران و آموزش و پرورش یاد می‌کند و کتاب خود را به‌عنوان یکی دیگر از ابزارهای اثربخش



توسعه‌ی سواد خواندن معرفی می‌کند. آن‌گاه در بخشی دیگر تحت عنوان «ورزشی به نام مطالعه»، روش مطالعه‌ی داستان، افسانه و تمثیل به‌عنوان یک ابزار کلاسی مورد بحث قرار می‌گیرد. سپس بعد از آشنایی مختصری با ازوب، چگونگی استفاده از تمثیل‌ها در توسعه‌ی سواد خواندن شرح داده می‌شود.

در بخش «داستان‌ها،

پرسش‌ها و تمرین‌ها»، ۱۴ تمثیل و افسانه از ازوب با پرسش‌های سه‌گانه و تمرین‌های پژوهشی و خلاقیت‌محور آورده شده است. این بخش، از تصویرسازی مناسب و جذابی برای دانش‌آموزان برخوردار است.

در بخش پایانی تحت عنوان «خواندم، به یاد سپردم، درک کردم»، قریب ۲۰ تمرین مستقل دیگر برای استفاده به‌منظور تک‌تک داستان‌ها و یا تحلیل کل کتاب درج شده است.

از قرار در مجلدات بعدی این مجموعه‌ی ده‌جلدی، «لافونتن در کلاس درس»، «بیدپا در کلاس درس»، «افسانه‌های ملل در کلاس درس» و... را نیز شاهد خواهیم بود.

این کتاب می‌تواند به دو صورت مورد استفاده قرار گیرد. نخست آن‌که به مثابه یک کتاب راهنما برای توسعه‌ی سواد خواندن توسط آموزگاران پایه‌های چهارم و پنجم ابتدایی به کار برده شود. دوم این‌که، به‌عنوان کتاب کار در اختیار دانش‌آموزان قرار گیرد تا با مشخص کردن هر یک از افسانه‌ها توسط آموزگاران، تکالیف، پرسش‌ها و فعالیت‌های پژوهشی آن در قالب فعالیت‌های بیرون کلاس فراگیرندگان انجام شود. در مورد توصیه‌ی دوم، البته باید به سطح علمی و توانمندی‌های دانش‌آموزان از ابعاد گوناگون نیز توجه کرد.